

(kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Makó külterületén végzett munkánk során 24, korábbról már ismert lelőhely területét érintettük. Több esetben tapasztaltuk a korábban külön kezelt lelőhelyek összefüggését, javasoltuk a nyilvántartásban történő összevonásukat. Területükön bronzkori, szarmata, Árpád-kori, középkori(?), ill. kora újkori leletanyagot gyűjtöttünk.

További 4 új lelőhelyet is azonosítottunk: *Pap A-tanya I. és II. (74411, 74413)*; *Dáli-ugar IX. (74415)*; *Dudás-tanya (74417)*. Területükön szarmata, Árpád-kori és újkori leletanyag került elő.

Munkatársak: Sósuti Kornél régész; Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Alács Attila, Kulcsár Kornél, Bognár Margit, Rózsa Gábor, Kovács Sándor, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok; Kovács Zsófia archeozoológus.

PARDITKA GYÖRGYI

303. Maráza határa

(Baranya megye) U, A, Á

2010 nyarán elvégeztük a Horvát Tranzit gázvezeték-építés által érintett lelőhelyeken a földmunkák régészeti megfigyelését.

Alsó-földek (HT-148 lh., KÖH 74653): Május 11. és június 2. között dolgoztunk a lelőhelyen, a nyomvonal 151+589 és 151+821 km-szelvényei között. A lelőhely Maráza falu közelében, a Himesháza–Pécsvárad útról nyíló, Maráza irányába futó bekötőút K-i oldalán, az úttól 50–200 m-re található. A gázvezeték nyomvonalában 1834 m²-nyi nyesett területből 688 m² volt régészetileg érintett. Az objektumok elszórtan jelentkeztek, szóródásuk alapján a település központja inkább a fáklyavezeték nyomvonala irányában valószínűsíthető.

A feltárás során 21 régészeti objektum került elő. Közülük figyelemre méltó lehet egy épület, melyen belül 2 kemencét is megfigyeltünk, a kisebbiket meglehetősen rossz állapotban, a nagyobbikat azonban megújított sütőfelülettel, viszonylagos épségben tártuk fel. A fáklyavezeték nyomvonalának É-i felében több karólyukat találtunk, melyek rendszert ugyan nem alkottak, de valószínűleg valamilyen elkerített részt jelöltek, talán éppen a már említett ház körül. A feltárt objektumok nagy része régészeti leletanyagban meglehetősen szegény volt, ezek alapján a lelőhelyen a neolitikus dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrájának településrészele azonosítható. Az egyik kisebb gödör leletanyaga (szürke korongolt kerámiatöredék) alapján valószínű, hogy a területen Árpád-kori lelőhely is található.

Egyesült Dózsa Tsz. (HT-151 lh., KÖH 74659): Augusztus 2–7. között a nyomvonal 150+970 és 151+215 km-szelvényei között dolgoztunk. A gázvezeték nyom-

vonalaiban 819 m²-nyi nyesett területből régészetileg pozitív 626 m² volt. A lelőhely a Geresdlak–Himesháza útszakaszt a Marázával összekötő gázvezeték-szakaszon fekszik, a marázai gázfogadó állomástól K-re. A lelőhelyet 3 kisebb szakaszban tártuk fel, és összesen 28 régészeti jelenséget azonosítottunk. A település objektumainak leletanyaga szegényes, előfordult benne avar kori és őskori kerámia is, de számos objektum volt leletanyag nélküli.

Munkatársak: Orbán Gábor, Bósz Attila, Simó Attila, Birkás Péter, Vadas Livia Zsubori István

LIGNER JÁCINT

304. Marcali határa

(Somogy megye) U, R, B, A, Á, Kö

A régészeti feltárásokat a 68. sz. főút Marcalit elkerülő szakaszának megépítése tette szükségessé, melyet a Magyar Nemzeti Múzeum – Nemzeti Örökségvédelmi Központ a tervezett nyomvonalon belül 2010. április 26. és december 15. között végzett. A kutatott terület Belső-Somogyban, a Marcali-háton helyezkedik el, melynek dombvonulata Balatonberény és Balatonkeresztúr között emelkedik ki a síkságból, a K-i és Ny-i oldalát kísérő lápos környezetből. Felszínét hordalékkúpok, völgyek tagolják, K-en és Ny-on egy rossz lefolyású ártér található.

A régészeti feltárásokat megnehezítette, hogy a Berjeg és a Középső-dűlő lelőhelyek a II. világháborús Margit-frontvonalba estek. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum hadirégész, hadszíntérkutató és hagyományörző osztály vezetőjével, Négyesi Lajos alezredessel, és a Somogyi Temetkezési Szolgáltató Kft. igazgatójával, Puskás Béla hadtörténésszel együttműködve, a Honvédség Tűzszerészetének jelenlétében a II. világháborús jelenségeket régészeti módszerekkel dokumentáltuk. Ezek a jelenségek (lövészárok, lövészgödrök, 1 katonai sír) azt mutatják, hogy a területen a frontvonal mozgásban volt, hol előrébb, hol hátrább tolódott, de nem itt folytak a nagyobb harcok.

Berjeg (KÖH 66880) lelőhelyen a megelőző feltárással kutatott 4526 m²-en 72 régészeti, 14 II. világháborús objektumot; *Középső-dűlőn (KÖH 66878)* 4596 m²-en 79 régészeti, 3 II. világháborús objektumot tártunk fel. A régészeti objektumok Berjegen őskori, badeni, bronzkori, késő avar?, Árpád-kori, középkori; a Középső-dűlőn őskori, DVK, lengyeli, bronzkori, Somogyvár-Vinkovci, halomsíros és urnamezős, népvándorlás kori, Árpád-kori, leletgyűtteseket tartalmaztak. A feltárt objektumok típusai: hulladékgyödrök, agyagkitermelő gödrök, felszíni épülethez tartozó cölöplyukak, kemencék, nyújtott és zsugorított csontvázas sírok, urnasírok, gödörkomplexumok.

Bodva-dűlőn (KÖH 69037) a próbafeltárással kutatott 97 m²-en nem figyeltünk meg régészeti jelenségeket. A *Boronkai út (KÖH 66876)* lelőhelyen próbafeltárással 3318 m²-en 55; a *Berek mellett (KÖH 66894)* lelőhelyen

580 m²-en 21 régészeti objektumot tártunk fel. Az objektumok őskori DVK, lengyeli, Baden, Árpád-kori leletegyütteseket tartalmaztak. A feltárt régészeti objektumok: hulladékgödrök, cölöplyukak, agyagkitermelő gödrök, kenyérsütő kemence és hozzá tartozó hamusgödör, gödörkomplexumok voltak.

A *Halastói-dűlőn* (KÖH 66874) a megelőző feltárással kutatott 5754 m²-en 631 számozott régészeti jelenség közül 298 objektumot tártunk fel. Ezek típusai hulladékgödrök, agyagkitermelő gödrök, felszíni épülethez tartozó cölöplyukak, kemencék, kút, zsugorított csontvázak cölöpszerkezetes sírok, gabonátároló vermek. A mostanáig feltárt objektumok kora DVK, lengyeli, bronzkor, Somogyvár-Vinkovci, halomsíros és urnamezős kultúra, Árpád-kor.

Vadalmás II. (KÖH 66884) lelőhelyen a próbafeltárással kutatott 397 m²-en, 11 régészeti objektum került elő, melyek őskori, bronzkori mészbetétes, Árpád-kori leletegyütteseket tartalmaztak. A feltárt régészeti objektumok: hulladékgödrök, cölöplyukak, egy Árpád-kori veremház, kút.

Munkatársak: Présel F. Tamás, Rácz Viktória, Szabó Domán.

GUTAY MÓNICA

305. Martonyi, pálos kolostor- és templomrom (KÖH 16044)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

Az Aggteleki Nemzeti Park munkatársainak értesítése szerint 2010. október második felében ismeretlen személy(ek) illegális kincskeresést folytattak a Martonyi falu határában álló egykori, Háromhegy nevű pálos kolostor romjainál. Ennek során beleástak a régészetileg védett lelőhelybe. Az eset kapcsán rendőrségi feljelentés történt, s egyúttal szükségessé vált a rabló kutatás régészeti hitelesítése.

A – nagy valószínűséggel fémdetektorral felszerelt – kincskeresők a templom szentélyének DNy-i sarkában bolygatták meg a lelőhelyet, a D-i szentélyfal és a diadalív D-i szárának csatlakozásánál egy 120 cm hosszú, 80 cm széles, 80 cm mély, É–D irányú gödröt ásva. A kidobott földben emberi csontmaradványokat találtunk.

Az október 27-én végzett hitelesítés során a gödröt kitisztítottuk, oldalfalait függőlegesre vágtuk, a gödröt határoló falazatokat letakarítottuk, majd a K-i falról metszetrajzot, a területről pedig felületi rajzot, valamint fényképeket készítettünk.

A tisztítás során előkerült a D-i szentélyfal és a diadalív habarcsba rakott törtekőből épített alapozási kiugrása, mely 25–30 cm széles volt és 58 cm mélyen látott napvilágot. A diadalív alapozási kiugrása lépcsőzetes: az alapozási kiugrás közvetlenül a szentélyfal mellett csupán 20–25 cm széles, teteje 33 cm mélységben van. Átlag 65 cm-es mélységben az alapozási kiugrás már 40 cm széles. A falazatok és az alapozások egyértelműen kötésben állnak egymással.

A metszetfalak megtisztítása során kiderült, hogy a felszínen húzódó 5 cm vastag homokréteg és a 79 cm mélyen mutatkozó, bolygatatlanak tűnő sárgásbarna agyag között három, egyaránt köves, habarcsos anyagú réteg húzódik, melyek közül a középső csupán annyiban különbözik a másik kettőtől, hogy az apróbb kövek alkotják, s a törmelékben humuszos föld is megfigyelhető. A rétegek enyhén esnek É felé. A metszetfalban 55 cm-es mélységben egy kisgyermek csontvázának maradványait figyeltük meg – ezt bolygatták meg a kincskeresők.

Az árokból – néhány további, bolygatott emberi csonttól eltekintve – semmiféle leletanyag nem került elő.

SIMON ZOLTÁN

306. Mártély határa

(Csongrád megye) Ő, Sza, Kk, Kú

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Mártély külterületén végzett munka során egy, korábbról már ismert lelőhelyet (*Szentesi-útféle-dűlő*, KÖH 38535) érintettünk és egy új lelőhelyet (*Barattys I.*, 74445) találtunk. A terepbejárás során őskori, szarmata, késő középkori és kora újkori leleteket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Sósuti Kornél régész; Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Alács Attila, Rózsa Gábor, Kovács Sándor technikusok.

PARDITKA GYÖRGYI

307. Mába, Koromszó (KÖH 23172)

(Baranya megye) Kk

A lelőhelyen 2010 június–júliusában és októberében folytattuk a 2009-ben megkezdett tervátást. A munka során befejeztük a 2007-ben kitűzött szelvények feltárását, dokumentálását és további 8 szelvényt nyitottunk K–Ny-i irányban, a 2007-es szelvénytárra merőlegesen.

A templom főhajójában és a kolostorudvar területén 23 temetkezést tártunk fel. A halottakat háton, K–Ny irányban temették el, karjaikat a medencén egymásra rakták, vagy a test mellé fektették, ill. egyes esetekben az egyik kart könyékben hajlítva a kézfejet a szívtájékra helyezték. A templomban lévő síroknál mindenhol